

úterý 4. 7. 2017

66. ročník
Loutkářská
Chrudim

Karlovy Vary, pohled na lázeňskou kolonádu

Milá Loutkářská Chrudimi,
stalo se, no... ukrátká není festival
jako festival. Ale to už víte, že jsme
včera nedorazili. A chtěli jsme! A tě-
šili se! Jenže jsme v jiném městě. Je
to tady velké, ale ne tak slávné. Město
v Modré hvězdě vysedáváme v Becher, s
baru a pivo tu loží po skle? Když
člověk vstane do Okře, aby se soláril,
ostatní na nás nechápavě koukají?
Chrudimka to není... Ale hlavně
jsme se těšili, jak se vyfoťíme s panem
reditelem Drlinou a panem Richlerem.
Město toho máme jen fotku s Barloš-
kou a Umou Thurmann... Ach jo...
A nikde ani kousek loutky, či loutkáře.
Už nikdy víc. Od příště jedine Chrudim!
Snad jste se včera bavili i bez nás.
Kapela, která na báli nehrála

Vážený pan

Michal Drlina

restaurant Modrá hvězda

Chrudim

ROZHOVOR S DANIELOU FISCHEROVOU

Láká mě nakouknout zas přes jiný plot

Jana Soprová

Pokud se nemýlím, na chrudimském festivalu jste poprvé. Máte z dětství nějakou zkušenost s loutkami?

Je to trochu divné, jak se události zchumelí a přicházejí ve správný čas v trsech. Já jsem nikdy nepsala pro loutky a najednou mi během dvou let v Alfě dělají loutkovou hru *Pohoršovna*, kterou napsali podle mé knížky, v Šumperku dělají předmetově *Duhové pohádky*, které jsem psala já, a na Kladně dělají *Ptáka Ohniváka*. Najednou se roztrhl pytel s touhle nabídkou. A já jsem si říkala, jak by bylo krásné se podívat, jak ten loutkový divadelní svět vypadá. Nakouknout zas přes jiný plot.

Divadelníci jsou menšinová skupina, ale ty se děláš na ještě menší skupinky. Na různých žánrových festivalech se člověk setká s jinými lidmi, s jiným myšlením a viděním.

Já na to nemám ten správný druh talentu, protože já jsem textový člověk, ne vizuální. Já neumím přemýšlet v tom, v čem je to loutkové divadlo nejsilnější, a to je vizuální stránka, hra s prostorem, s předmětem. To neumím. Když se to povede, hledím

na to s úžasem. Jako jsem dnes s úžasem hleděla na tu inscenaci *Ostrovů*, kterou přivezlo Naivní divadlo.

Loutky – to je něco úplně jiného než činoherci. Loutky na rozdíl od živých herců nemají nonverbální komunikaci. Jak se s tím srovnáváte?

Když se to povede, tak to ve mně budí ten až dětský úžas. Když sleduju činoherní divadlo, tak mám občas pocit: Aha, tohle bych uměla o kousek líp, tohle bych udělala jinak... Ale tady se koukám do exotické zahrady a říkám si: Tak tohle bych neuměla vůbec. Na to bych neměla ten správný druh fantazie. Když se zadaří, je to pro mě až dětinská radost. Najednou se na to koukám jako dítě a raduju se, když loutka vyletí, spadne, vznes se.

V poslední době už hry nepíšete, spíše se objevují adaptace. A do cela mě překvapilo, že Vašich textů využívají i loutkáři.

Je pravda, že jsem se skoro na dvacet let „dramaticky“ odmlčela. Daleko víc mě začala bavit próza, víc jsem si v ní připadala

Daniela Fischerová / foto: Ivo Mičkal

jako doma, začala jsem psát pro děti daleko víc než dřív. Když jsem začínala, dávno, dávno tomu, tak jsem chtěla být hlubokomyslná prozaička, a pak jsem dlouhou dobu věřila tomu, že můj výpovědní jazyk je drama. A na stará kolena je ze mě žvatlalka pro děti. To mě baví nejvíc.

Dá se tedy říci, že vy sama sebe pokládáte spíše za člověka slova než obrazu?

Naprosto jednoznačně. Žiju ve slovech, až to není zdrávo. Jsem z těch duší, co si neustále v duchu mluví a něco prožívají. A to je jeden z důvodů, proč mě začala bavit víc nonverbální komunikace, než ta písmenková. Už toho psaní, čtení, mudrování bylo moc, tak mě najednou začal přitahovat tenhle obor. Kromě toho – polovina divadla je nonverbální komunikace. Text je jenom záminka a všechno ostatní se řídí tou druhou, fyzickou stránkou věci.

Zažila jsme Vás na různých festivalech, ale tady jsem měla pocit, že je seminář naplněn výjimečně informovanými a otevřenými lidmi. Je to tak vždycky?

Není. Já s tím mám bohaté zkušenosti, protože – je to hrozné říci – učím přes dvacet let. Málokdy se setřepou tak prima lidi, jak v tomhle chrudimském kurzu. Já když mám přebírat kurz, tak vyšlu k nebi střelnou modlitbičku, aby tam nebyl škodič. Všichni víme, že stačí jeden protivný člověk a zboří vám atmosféru na celých těch šest dní. Tady není škodič, není tu ani jeden nafoukaný, arogantní člověk. Jsou to lidi pozoruhodně zralí, kteří na sobě pracují, hledají si informace a navíc jsou milí, přátelsky naladěni. Takže si to velmi pochvaluju. Nevím, zda je to tak vnímáno i z druhé stránky. Možná se někdo cítí poněkud zmaten nebo zklamán. Ale rozhodně to není takové to: Nemám co dělat, co je to nonverbální komunikace nemám zdání, ale zkusím to a uvidím... Zdá se, že většina z nich věděla, pro jaké informace si jdou.

Vy je zásobujete strašnou spoustou informací z různých částí světa, z historie. Kde to hledáte? Jak si děláte databázi?

Já vám prozradím, že si ty informace schraňuju přes třicet let. Kde co najdu.

Nejen z knih o nonverbální komunikaci, ale z obecné psychologie, kultury. Když tuším, že by se mi to mohlo hodit, že to rezonuje s tím, co znám, hned po tom drapnu a zapíšu si. Je to takový můj koníček číslo jedna.

Struktura kurzu bývá vždycky stejná?

Ne. Ale základy tam musí být stejné. Protože nejprve si musíme ujasnit základní pojmy, na jakém terénu se vůbec pohybujeme. Ale pak si to ti lidé trochu vedou sami. Já se jim vždycky snažím předat základní témata: mimika, gestikulace, jak poznat lež... Ještě budeme probírat krásná témata dominance a submise v nonverbalitě, flirt a koketérie, na to se zvlášť těším. Ty ústřední body tam vždycky jsou, ale nějak se to vyvine. Když vidím, že ti lidi mají zájem, tak se pohneme tím směrem. Ale vždycky se to vyvine trochu jinak. Nicméně jako stará paní učitelka – jak mívají žáci napsáno v učebnicích: Pozor, teď přijde vtip, který pan profesor vždycky řekne – tak já taky mám své oblíbené historky. ●

Krásná Pindaba

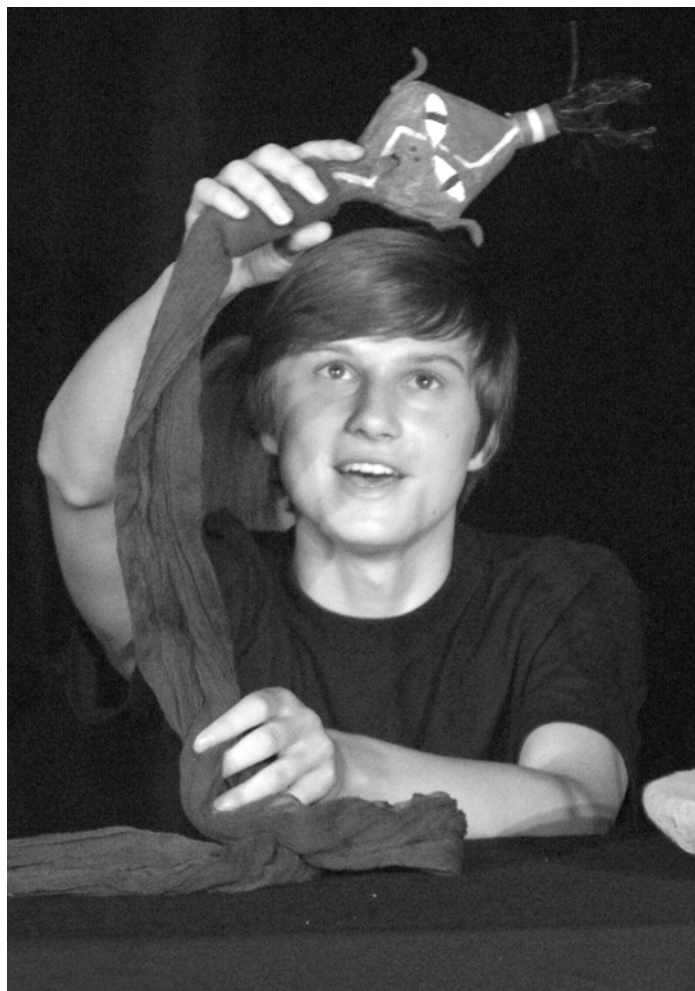
Civáramo 2+3 / ZUŠ Veselí nad Moravou

RECENZE

Moravská africká, ta naše

Irena Marečková

Soubor Civáramo – Moraváci 2+3 (tedy dvě dívky a tři kluci) měl ve výběru africké pohádky šťastnou ruku. Příběh Krásná Pindaba je čitelný, s posláním, o hodnotách, které i u nás chápeme jako potřebné připomínat. Tedy že krása lidí není ve vnějškovém vzhledu, v uhlašeném chování, natož lesku v oku či hladkém pohlázení, ale ve schopnosti být přítelem a být připraven pomoci i přesto, že to ode mě nikdo neočekává. Příběh krásné Pindaby, jejích mužských soukmenovců a hada – trestajícího kouzelníka, je rozehrán jednoduchými loutkami, které mají už i ve tvarosloví a technologii danou předpokládanou animační funkci. Dvě loutky mužů bubnují na africké bubny živou rukou a zároveň paličkou hlavy, tančící Pindaba v centru jako sošná totemová loutka s pohybem v pase, zvukově ozvláštněný had. Autor loutek, Martin Trecha, vlastně postupoval stylem, kterému nejčastěji říkáme akční scénografie. Ten neilustruje, ale inscenuje, determinuje postavu a její roli v příběhu a je součástí režijně výtvarného konceptu. Všechny složky inscenace, hudební plán i soustředěné jevištní spolupartnerství dětských herců, byly vyvážené, s citem pro míru a akcentovaly samotný příběh a jeho poselství. Měla jsem příjemný divácký zážitek a děkuji za něj. ●

RECENZE

O kořenech člověka

Michal Zahálka

Příběh, který nám vypráví soubor Civáramo 2+3 ve své *Krásné Pindabě*, je prostinký, vlastně lineární: krásná dívka si nevystačí s muži kolem sebe a přes varování těch, kterým by měla věřit (tedy konkrétně vědoucí studánky), utíká s jedním krajně podezřelým. Když se vyjeví mužova pravá (hadí) povaha, na poslední chvíli ji zachrání muži z jejího kmene a zloduch je přemožen. O moc víc se toho nestane – jen prostý příběh o tom, že člověk má znát své kořeny a své místo ve světě a naslouchat radám moudřejších.

Pro jednoduchou čtvrt hodinovou inscenaci zuškařského souboru je to nesporně vhodně zvolená látka, která umožňuje tvůrcům vedeným Vítězslavou Trávníčkovou budovat nekomplikovaný, odpovídajícím způsobem přímočarý tvar, v němž najdeme řadu divadelně/metaforicky/loutkářsky řešených situací a momentů, jako je skvěle vymyšlená proměna hada v muže anebo vtipné užití maňásků bubnujících rukami i hlavami. Zvláštní uznání si zaslouží fakt, že výprava i hudba vznikla „zevnitř souboru“, jejich autorem je Martin Trecha. Je to sympatické, tvořivé divadlo, v rámci mladé tvorby, která byla zatím na Chrudimi k vidění, se řadí k těm příjemným překvapením.

Přiznám se, že žádnou velkou myšlenku na srdci ohledně Pindaby nemám – neodpustím si ale projednou onen obligátní povzdech, že ani na každou pohádku nepatří děti úplně libovolného věku. A že nechat mládě, aby pobíhalo tam a zpátky předposlední řadou a zlehka u toho povykovalo, a při tom v klidu sledovat představení, není asi úplně to nejférovější chování ani vůči zbytku publika, ani vůči hrajícímu souboru. To jen tak posmutněle bokem. ●

ROZHOVOR S 3 + 2 SEKCI SOUBORU CIVÁRAMO

Rozený loutkář

-pab-

Odkud se vzal název vašeho souboru?

Patrik Břečka: To je Moraváci pozpátku. Ale lidi nás často komolí, vyslovují to Civarámo, ne Civáramo.

Vladislav Zachar: A to 3 + 2 je, že jsme 3 kluci a 2 holky. Ona to je součást většího souboru, to číslo pak vždycky přizpůsobujeme konkrétní sestavě.

Vítězslava Trávníčková: Hráli jsme i třeba 14 – 9.

Jak dlouho se už věnujete loutkám?

V programu se píše, že 8 let, což by bylo ve vašem věku obdivuhodné...

PB: 8 let rozhodně ne, to tak chodíme do dramaťáku.

Tereza Jenečková: S loutkami pracujeme, no, vlastně to bude první rok.

VT: Patrik ne, ten už byl loni v Juliáně

a Severýnovi, bude to jeho druhý nebo třetí rok. A Martin se věnuje loutkám od dětství. Je to rozený loutkář.

To se pozná jak?

VT: Odmala miluje Spejbla a Hurvínka, pořád si doma vyráběl loutky. Třeba loni jsem od něj k jeho absolventské inscenaci dostala krásnou loutku černouška.

Vyráběl jsi loutky i k inscenaci?

Martin Trecha: Dvě ano, Abeda a Zulua ne.

VT: Ty jsme pak dodělávali ve více lidech, ale pod Martinovým vedením.

Proč jste sáhli zrovna k africké tematice?

VT: Literární předlohu jsem přinesla já. S manželem jsme několikrát byli v Jiho-

africké republice, mám Afriku moc ráda. Ta literární předloha je bez příkras, je to takový holý text. To mám moc ráda, dá se z toho pak vytvořit víc příběhů. Nakonec to ale rozhodl Martin. On je studentem Umprum v Hradišti, obor animace, a když udělal ty krásné loutky Pindaby a Hada, říkali jsme si, že by byla škoda je nevyužít. Původně v tom ale měli být jen Martin a Tereza.

Ale zjistili jste, že je vás na to potřeba víc?

VT: On se pak měnil školní rok a došlo k obměně skupiny, tak jsme to udělali ve více lidech. ●

Zlatá ryba

Ilegumova divadelní společnost / Praha

RECENZE

Rybastory

Zdeněk Říha

Ilegumova divadelní společnost nám slíbila klasickou ruskou pohádku O Zlaté rybce. Notořicky známý příběh, dětmi oblíbený. Domnívám se, že ho hrála asi všechna loutková divadla. A tady hrozí nebezpečí! Hodně inscenátorů pohádku vylepšuje, přidává nové motivy, postavy. Nevím, proč si myslí, že hrát příběh tak, jak se traduje, nestačí. To se stalo i v tomto případě. Objevuje se postava Želváka, komicke figury, která je jistě oblíbená u dětského diváka, ale nemá žádné ani vzdálené příbuzenské vztahy s dějem. Stejně tak je výborně vymyšlený i Krab, ale je odjinud. Nechci křivdit, ale vznikl dojem – každý nápad, dobrý nápad. Asi chybělo kontrolní oko z venku. Vývoj vztahu mezi protagonisty příběhu, Rybářem a jeho od začátku protivnou ženou, není žádný. Stejně tak i její prozření a náprava proběhly jaksi mimochodem. A těch nevyužitých situačních příležitostí, mnoho. Taktéž problémy s živou muzikou, hranou na tahací harmoniku. Temporytmus jak jednotlivých scén, tak celého představení, je náhodný. Škoda, přeškoda. Herec a režisér Jakub Hojka předvádí značnou dovednost ve hře s loutkou, zručnost v komunikaci s dětmi, stejně jako s kolegyní na jevišti, již byla Anna Šípková. Chtělo to konzultovat a hlídat si, aby se hrálo opravdu O Zlaté rybce. I tak jim věřím, že jsou schopni hrát dobře a s chutí. ●

RECENZE

Kašpárek želvičkou?

František Kaska

Pohádka O zlaté rybce patří k nejznámějším a velmi často zpracovávaným pokladům lidové slovesnosti. Inscenace Ilegumovy divadelní společnosti *Zlatá ryba* zdůraznila ruský původ pohádky především ve ztvárnění loutek. Rybář (mužík) i rybářka (báryšna) vytvářejí svou podobou nejen atmosféru, ale i jasný vztah podřízenosti a nadřazenosti. Spojení růstu moci rybářovy ženy s růstem jejího obydlí, do kterého je zapojena jako součást, je zdařilou výtvarnou metaforou. Zlatá ryba připomíná spíše křížence mořské panny a mořského hada, rozhodně již svou vizáží budí větší respekt než obvykle. Želvák – jakýsi průvodce dějem a obveselovač, kterého jsem si pracovně pojmenoval Želvárek, je také výtvarně i technologicky povedený. O několik řádů hůře je na tom scéna. Stolek-paraván evokující ostrov se vstupem do podmořského světa s převráceným zbytkem trupu lodi (nebo iglú?) je malým, výtvarně nejasným, nehezským a možností příliš nedávajícím hracím prostorem. Proto asi rybář raději chytá ryby z harmoniky herce-hudebníka. Jako že z lodi? Hodně akce se rozehrává okolo stolku, tedy v moři anebo možná kdekoliv.

Tedy k tomu hlavnímu. Základní příběh pohádky je převyprávěn, téma „Kdo chce víc, nemá nic“ pro jistotu ještě dosloveno rybou. To vše asi ve čtvrtině hracího času. Na krátké ploše dostáváme rámuji příběh loutkoherce a herečky, která by raději hrála v televizi, ale nakonec po zmoudření rybářovy ženy i ona připustí, že loutky mají něco do sebe. Zbytek – tedy přes polovinu představení – je, musím to říct naplno, výplň, balast, „bublina“. Jestli je motivací snaha hlavně pobavit diváka nebo natáhnout představení na 40 minut, aby bylo komerčně přijatelnější, nedokážu posoudit. Jde ale o fenomén, který pozorujeme u řady souborů hrajících pravidelně pro děti. V tomto konkrétním příkladě ale nefunkčnosti a do značné míry nevкусem vyčnívá více, rozbíjí stavbu inscenace, zavádí od tématu ke srandičkám. (Ačkoliv krab je roztomilý, to bych zase lhal.) ●

ROZHOVOR

Je to moje divadlo

-maz-

Kolik je vás v souboru?

Jakub: Já plus někdo. Je to moje divadlo (*smích*). Vždy si k sobě někoho přizvu. Třeba s Aničkou se znám z dramáťáku. Ale hraju i nějaké sólovky.

A kolik máš tedy inscenací na repertoáru?

J: Sedm pohádek.

To je hodně. Teď tedy k té, co jsme dnes viděli. Na koho je cílená?

J: My hrajeme pro všechny. Nemáme vyloženě cílovku.

Anna: Je to prioritně pro děti.

J: Ale s nějakýma fórkama pro dospělé.

Dělal jsi i dramaturgickou úpravu. Jak je to s postavou želvy? Úplně mi do příběhu nezapadá.

J: Pan Želvák bydlí na ostrově a...

A: Jakub potřeboval projev svého vnitřního želváka.

J: Moje představa byla, že nahradí všechny ostatní postavy: sloužící, sousedy, vypravěče atp. To všechno supluje Želvák. A je tam samozřejmě i pro to, že je to kladná postava.

Moc se mi líbí loutky. V programu jsem se dočetla, že je vyráběl Tomáš Běhal. Pomáhal vám nějakým způsobem i se samotnou inscenací?

J: Určitě. Dělal nám vnější oko. Opravdu s tím hodně pomohl. Jednou za měsíc přijel a vyházel 50 % inscenace: tohle ven, tohle ven... My jsme to pak zaplňovali zase něčím jiným. Nebyl s námi, když jsme inscenaci stavěli, ale jinak vznikala v součinnosti s ním. Hodně mluvil k výtvarné stránce i k ostatním složkám. Byl plnohodnotná součást tvůrčího týmu.

Na začátku máte takovou předehru, kde se diváků ptáte, čím chtěli být, když byli malí. Myslíte, že je to nutné? Je to pro vás nějaký vnější nepostradatelný rámec?

J: Když hraješ v divadle, tak to potřeba není, ale v okamžiku, kdy hrajeme venku, kde je potřeba lidi nalákat, stáhnout k sobě a naladit, tak se to hodí. Z tohoto důvodu to vlastně vzniklo. Ona to není inscenace dělaná pro divadelní sál. Je to věc, která se v něm hrála zatím dvakrát: na krajské přehlídce a tady. Jinak to hrajeme v nedivadelních prostorech. Jako rámec to možná potřeba není, ale zaujmout potřeba je. Hlavně v tu chvíli nejsme jenom vodiči, ale je tam i nějaký další vztah. ●

GLOSA

O čem/kom to vlastně bylo?

-jrk-

Zlatá ryba vzbudila spoustu otázek: co se týče nakládání s příběhem, publikem, scénografií, či loutkami – pokud nebyly inspirací pro vznik inscenace tyto složky, o čem to vlastně bylo? V inscenaci jsou dva lidé – loutkoherce a seriálová herečka. Seriálová herečka se změní ve žraloka a poté v uzurpátorskou carevnu, proti tomu loutkoherce v „zábavnou“ želvu, posléze ve vykořisťovaného rybáře a roztomilého kraba. Když hraje dívka poprvé Zlatou rybku, krásnou mořskou pannu, je postavena zády k publiku. Diskuse se pak týkala jen poloviny souboru, hovořilo se celou dobu v singuláru, např. se oceňovala „tvoje komunikace s partnerkou“ či „tvoje herecká příležitost“. Výkonu Anny Šípkové nebyla dopřána jediná věta. Čím to je? Nebylo nám místo scénického umění předloženo umělé sebescénování? ●

Šlápjej

Mikrle, Kolegium hraběte Šporka / Jaroměř

RECENZE

Šlápjej v obrazech

Tomáš Volkmer

Téma Čapkovy povídky Šlápěj mne provází od doby, kdy jsem ji poprvé na střední škole četl. Téma nevysvětlitelnosti nějaké události, jevu, zážitku. A také téma touhy přijít věci na kloub, pochopit ji, uchopit, vysvětlit.

Možná i proto jsem představení přijal s plnou otevřeností a pojmenoval si je jako „filosofování obrazem“ a „osvětlování nevysvětlitelného“.

K osvětlování témat použila dvojice mužů trojici meotarů, kytaru a své hlasy. Jeden z mužů, manipulátor s meotary, obrazový výzkumník, vědec, vytváří a zkoumá promítané obrazy, které vznikají přímo před očima diváků. Druhý muž, hudebník, s ním komunikuje zpěvem a hrou na kytaru.

Jedná se o filosofování o iracionální situaci. O situaci, kterou sice nelze vyřešit, ale díky touze člověka po poznání ji nelze ani neřešit. Je v tom úzkost i naděje, jak řekl na večerní diskusi Luděk Horký.

Jazyk vznikajících obrazů jsem přijal jako jazyk interpretů.

„My jsme oba blázni, pořád hledáme přirozené vysvětlení.

Ale snad by bylo daleko jednodušší a... přirozenější, kdybychom řekli, že to je prostě zázrak.

To bychom se jenom podivili a šli klidně svou cestou.“

Náhody neexistují. ●

RECENZE

Šlápjej aneb další krok stále před sebou

Hana Volkmerová

Na inscenace souborů Jarky Holasové se pokaždé těším. Její soubory hledají, zkouší nové cesty a inscenace mají myšlenku, téma. Představení *Šlápjej* moje očekávání naplnilo mírou vrchovatou. Myšlenkově bohatý, filozoficky laděný text Karla Čapka s názvem *Šlápěj* soubor převedl do divadelní podoby za pomoci tří meotarů a živého hudebního doprovodu (hry na kytaru). Dle mého názoru se volba jednoduchých výtvarných a hudebních prostředků k náročnému textu hodila. Dialog mezi dvěma muži, kteří se potkají a diskutují nad jedinou šlápějí ve sněhu, byl dvěma interprety sdělován věcně a jasně. Jak je možné, že je jen jedna? Co to znamená? Kde je druhá? Jejich úvahy a otázky nad tím, kde se ta jedna šlápěj v zasněžené krajině vzala dokreslovaly černobílé obrazy tvořené na meotarech a promítané na bílou zeď. Obrazy vznikaly za pomoci bílého prášku, černé barvy, vody, různých typů igelitu, PET lahve a PET kelímku a loutkových artefaktů nohou, které řapaly po ploše a zanechávaly po sobě šlápěje. A také zaostřováním a rozostřováním meotarů a překrýváním obrazů. Divák měl možnost sledovat jak obrazy na zdi (od konkrétních po abstraktní), tak také jejich způsob vzniku. Byl vytvořen prostor pro osobní myšlenky diváka. Cožpak není dobré dokázat věci vysvětlit? Klást si otázky a hledat na ně odpovědi? Ale vždyť jsou i věci nevysvětlitelné, tak proč vše vysvětlovat? Proč je nenechat být tak, jak jsou? Proč jim neponechat jejich tajemství? A proč nemít další krok stále ještě před sebou? Proč nevyužít ticho zasněžené krajiny s jedinou šlápějí k rozjímání? A proto končím tuto recenzi a již nebudu dále vysvětlovat, co jsem viděla. Nechám to v tichu doznít... ●

ROZHOVOR SE SOUBOREM MIKRLÉ

Šlíp a jej!

-pab-

V jakém kontextu inscenace vznikla?

Matěj Kubina: Minulý rok jsme tady na Chrudimi v semináři Kamila Bělohlávka pracovali s meotary a Jarka měla chuť něco s tím udělat. Původně se mi nechtělo, ale pak mě přesvědčilo, když jsem se dozvěděl, že Tomáš Hájek bude dělat přehlídku meotarového divadla a že bychom to tam mohli zahrát. A pak přišla Jarka s tou předlohou...

Jarka Holasová: Já napřed přišla s meotarem. A potom ještě s druhým a až pak s předlohou.

M: A když jsme měli meotary, zavola jsem bráchovi, aby je upravil.

Co všechno je na nich upravené?

M: Přidala se tam regulace intenzity, takže potenciometry, pak jsou tam nové chladiče, trochu předimenzované, ale hlavně že fungují. V podstatě zůstal jen ten vnějšek, vevnitř je to celé vykuchané.

A jak pak pokračovala práce na inscenaci?

J: Já měla tu předlohu už dlouho v šuplíku, ale byl tam problém jak to udělat. Na recitaci mi to přišlo dlouhé, ale říkala jsem si, že s meotary by to mohlo jít. A pak Matěj našel povídku Šlípěje od Karla Čapka... oni to jsou totiž dvě povídky (první se jmenuje Šlípěj a je ze sbírky Boží muka (1917) a druhá se jmenuje Šlípěje a je z Povídek z jedné kapsy (1929) – poznámka googlem vybavené redakce). Přemýšleli jsme, jak to skloubit a...

M: Nakonec jsme se rozhodli držet se spíš té Šlípěje, má to větší hloubku. Taky jsme zjistili, že je v tom hodně ten Hume.

J: Matěj to pak přečetl, to Zkoumání lidského rozumu (hlavní dílo skotského filosofa, skeptika a empirika z 18. století Davida Huma – poznámka filosoficky vzdělané redakce). Pak jsme sepsali scénář a věděli, že k tomu chceme druhého herce, že to chce dialog. A taky hudební nástroj.

M: Ale jaký? Já chtěl původně harfu, ale najdi někde harfeníka. Přišlo nám, že to musí být chlap. A pak jsem si vzpomněl na kamaráda ze školy, měli jsme spolu i kapelu, a říkal jsem si, že ti dva z té povídky, to jsme vlastně my. Na škole jsme podobné diskuse vedli pořád... Tak jsme mu zavolali a on to přijal, i když nikdy předtím divadlo nedělal. ●

Liška 3x jinak aneb Kdo jinému jámu

Spolek loutek LOUČKINO / Brno

RECENZE

Jak je to s tou liškou?

Petra Kosová

Spontánnost a autenticita dětských herců patří k největším kladům krátké inscenace *Liška 3x jinak aneb Kdo jinému jámu*. Pokud se opřeme o katalog LCH, vznikla při čtyřech intenzivních zkouškách. A to byla zřejmě krátká doba na to, aby se inscenátoři rozhodli, jaký žánr budou pěstovat. Protože žánr bajky při dramatizaci víceméně opustili a pro jiný se nerozhodli, nebo ho alespoň nedotáhli důsledně do konce tak, aby byl divákům zřejmý. Podobně tomu je se vztahy mezi jednotlivými hrdiny. Příběh se vypráví, aniž bychom pořádně věděli, co jsou jednotlivé figury zač, a nezjistíme to dokonce ani u lišky, která se prolíná všemi třemi příběhy. Ty jsou ostatně nesourode pospojované a liška bez důvodu a vysvětlení putováním těmi příběhy hloupne. Nejprve vyzraje na medvědy, pak se jí díky strace nepodaří ošulit vránu a nakonec se nechá sežrat rybami. Na poslední příběh zbylo asi nejméně času, protože má nejvíce problematických míst. Nejprve se dozvíme, že chce liška soutěžit s rybou v běhu na souši. Jenže pak vidíme – na rozdíl od lišky – že ryby plavou a promlouvají k lišce z vody, a té vůbec nedojde, že ryby podvádí. Až nakonec listivá kmotra skončí v tlamičkách liškožravých kapříků s apetitem piraní.

Nebyl zřejmě čas se ani rozhodnout pro skryté nebo odkryté vodění loutek, takže jediná liška – velmi nadaná loutkoherečka – je i díky typu loutky vidět. Což mnozí kvitují s radostí, leč i s takovým rozhodnutím je třeba pracovat jako se záměrem.

Soubor hraje s nasazením a baví se. Snad s každou získanou a aplikovanou zkušeností poroste jeho chuť do hry. ●

RECENZE

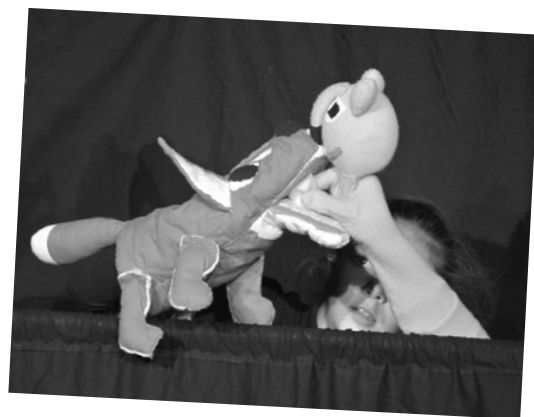
Ať je liška jaká je, tohle si snad nezasloužila

František Kaska

Spolek Loutkino není na Loutkářské Chrudimi žádným nováčkem. Tentokrát si připravili variaci několika bajek o lišce. Text si pohrává se známými motivy, ale změny oproti tradičnějším verzím veskrze ničemu nepomáhají. Spíš jako by šlo o změnu za každou cenu. Proč se o sýr hádají dva medvědci? Proč s liškou (jinde zajícem jako symbolem rychlosti) závodí ryba (a ne želva)? Odpustili bychom si nejasné dohadování, zda ryba běží rychleji než liška, když vlastně plave. Prostřední bajka o hnízdě na stromě se vymyká principu bajky. Ukrást někomu sýr, či dělat mrtvou a pak chytit mrchožravou vránu (zde vlastně, nevím proč, straku) je něco jiného, než vylákat pod výhrůžkou zničení domova na ptačí matce tři holátka a ta pak slupnout. Víím, že v přírodě si šelmy a dravci na mláďátkách pochutnávají, jenže bajky přece vyprávějí o vlastnostech a jednání lidí. Na mě je to moc.

Přemýšlel jsem o postavě samotné lišky a o tématu. Kdo s čím zachází... Liška tvrdí, že všechny napálí a přechytračí, což se jí v první bajce s medvědkou a sýrem podaří. Pak vytváří prapodivně rafinovanou konstrukci k obelstění již zmíněné ptačí maminky. (Ptáčátka přemlouvající vedení těžební firmy, aby ušetřila strom s hnízdem – to je sama o sobě prapodivná představa). Což se opět daří, nebýt na poslední chvíli varující a rodinu zachraňující straky. Na ni vymyslí liška lest a ta vychází. Jen kvůli nešikovnosti či netrpělivosti šelmy není straka za nevyžádanou informaci potrestána sežráním. Až v poslední bajce je liška nejen napálena, ale posléze pozřena rybami. To bylo pro mě opět překvapení nebjakového typu – mírumilovní kapříci se změnili v krvežíznivé pirani. Obyčejně liška odchází hladová, zklamaná či s vyprášeným kožichem. Každopádně poučená pro děti přijatelnou formou. Tolik k textu, který byl pro mě nejproblematictější složkou inscenace.

Co se týká inscenování, tři paravánky v různých úrovních byly dostatečně funkční. Loutky – veskrze maňásky s různým typem vedení – dětem umožňovaly rozehrání některých jednoduchých situací (tahání se o sýr a jeho „dělení“), jinde naopak hru komplikovaly. Liška navlečená na ruce nabízela malou škálu pohybů a anatomicky nebylo pro její vodičku možné být zároveň schovaná za paravánem. Podobně ryby měly šanci pouze se zanořit a vynořit téměř na stejném místě, bez pohybu celého loutkoherce víc nezvládly. Závod, do kterého se poměrně zbytečně zapojovala celá rybí rodina, byl rozehrán na příliš malém prostoru, jistě by šel vyřešit velkoryseji, zajímavěji. Jinak mělo představení svižný temporytmus, holky dobře mluvily a v rámci možností uhrály s loutkami, co se dalo. Určitě by se vyplatilo, kdyby měly jako východisko lepší text a loutky se snažší a zároveň co do možností barevnějším vedením. ●

ROZHOVOR SE SPOLKEM LOUTEK LOUTKINO Z BRNA

Ta liška si to zaslouží

pab

Když přicházím do zákulisí, soubor zrovna řeší, co všechno se mu nepovedlo. Mně ale nic neprozradí, a to ani když slíbím, že to neotisknu...

Alena Zemčíková: To víte, neustále na tom pracujeme, skrze ty chyby se zdokonalujeme. Práce s chybou (smích).

Kde se vzal ten námět?

Chiara Frídlová: To asi musíte vy, paní učitelko...

AZ: Vycházeli jsme z bajek, z lidové slovesnosti.

CF: Vytahovali jsme různé bajky s liškami a nějak jsme to dávali dohromady.

Takže to spojení tří příběhů je váš nápad?

AZ: Ano, ono to tvoří takový cyklus. Jednou se to té lišce povede, podruhé to je nerozhodně a nakonec je napálena ona.

Všechny ty bajky jsou z jedné knížky, ale dohromady jsme to spojili my.

A upravovali jste je nějak?

AZ: Rozhodně. Ty bajky byly původně mnohem krutější, naturalistické. Třeba ta mláďátka skončí samozřejmě sežraná.

CF: My jsme to tak původně i hráli, že liška ta mláďátka sežrala, ale pak jsme viděli, jak nám děti v publiku brečí, tak jsme to pozměnili.

A já si naopak myslel, že tu krutárnu se sežráním lišky nakonec jste si přidali vy.

AZ: Ten závěr je náš. Přišlo nám, že si to ta liška zaslouží (smích).

A kdo vyráběl loutky a scénu?

AZ: Jedna naše kolegyně, učitelka, Kamila Prokopová. ●

V prdeli

Rámus / Plzeň

RECENZE

Vyserte se na zázraky

Luděk Horký

Divadelní soubor Rámus z Plzně není na Loutkářské Chrudimi nováčkem. Tentokrát s sebou přivezl svérázné pohádkové pojednání o tom, že cesta do pekla je dlážděna dobrými skutky. A protože peklo už dnes asi nepůsobí jako nejspodnější možné dno, na které může smrtelník klesnout, nahradili inscenátoři pojem pekla pojmem prdele. A svou rázovitou moderní parafrázi na známý pohádkový motiv nazvali lakonicky: V prdeli.

Tím známým pohádkovým motivem není nic menšího nežli Džin z láhve. Respektive urna, ve které sídlí dobrý duch (hodného příbuzného), který svému momentálnímu majiteli – ať už je jím kdokoli – splní jakékoli přání. Motiv je vypůjčen z pohádky Aladinova kouzelná lampa, která je součástí proslulé středověké sbírky arabských lidových pohádek, bajek a anekdot Tisíc a jedna noc.

Cílem Rámusu není pohádku nově převyprávět. Půjčuje si z ní jen a pouze tento úhel pohledu, aby jej nově rozvinul v příběhu ze současnosti, v lehce satirické moralitě o tom, že člověk by nikdy neměl dostat do ruky tak strašlivou a sebezničující zbraň, jako jsou automaticky plněná přání. Divadelních her, filmů i televizních seriálů vzniklo na podobné motivy bezpočet. Hra V prdeli je dalším originálním příspěvkem. Zajímavá je mimo jiné tím, že ústředním prostředím, jakýmsi univerzálním shromaždištěm dramatických postav, je skutečně prdel. A diváci společně s postavami, brutálně namačkanými v prdeli, postupně odhalují indicie k tomu, kdo, jak a proč se do prdele dostal. Jdeme tak po stopách těch, kteří využívali kouzelnou urnu sobecky čistě pro své zájmy (mít fáro a balit na něj buchty; stát se MISS WORLD), ale i těch, kteří mysleli na blaho světa, a nějak se to vymklo. Charitativní pracovnice chtěla jídlo pro všechny. Ovšem víc než na samotném ušlechtilém činu jí záleželo na tom prezentovat sebe sama, jak všem to jídlo obětavě rozdává. Ekoaktivista pro změnu v zápalu snahy zničit všechny továrny světa zapomněl, že sám je tak trochu pokrytecky závislý na elektrické energii. A tak dále. V závěru téhle divadelní anekdoty doputuje urna k malému děvčátku (dcera původního majitele, který už je dávno v prdeli). A tomu se díky nezkažené duši podaří všem postavám restartovat jejich životní příběhy a vypustit je z prdele vstříc všednodenní realitě: „Tati, musíš na pracák!“ Pak už zbývá jen vysypat strýcův popel do koše na odpadky a tím navždy zbavit urnu kouzelné moci.

Rámus hraje dobře vybudovaný příběh s chutí. Poučeně kombinuje činoherní postupy s prostředky předmětové animace (etuda s chlebem měnícím se v knedlo-zelo-vepřo, kouřící komíny továren, jízda autem po stole...). Dokonce musím konstatovat, že jde o sevřenější tvar a vyrovnanější herecký kolektiv, než na jaký jsme byli doposud u tohoto plzeňského souboru zvyklí. A diváci dokázali ocenit mnohem víc, než jen lechtivý název hry! Jo, holt, je to pravda: Vyserte se na zázraky a žijte život, jaký je. ●

PERSIFLÁŠ

Zas mi někdo fušuje do branže. Huš, fuš! To už tu bylo kolikrát, takovýchle alternativy, ale peklo je prostě peklo, a to není žádná prdel. Aby si to ti plantážníci a sabotážníci uvědomili, trochu jsem se jim včera přehrabal ve scénáři. Původně tam měl skončit jenom jeden, ale za tu opovážlivost jsem je tam poslal všechny!

ROZHOVOR

Rámusení s Rámusem

-jřj-

Rámus je energetická bomba. Stačí popostrčit a soubor se rozjede a je k nezastavení – spousta názorů, spousta názorů, překřikování. Krása. Najednou jako bychom se ocitli v bazaru s geniálními nápady.

Myslíte, že se nyní takové věci dějí?

- To je pořád aktuální.
- Když se podíváte okolo sebe, skoro všechno, co je pro někoho dobrý, může jinému ublížit.
- Jde to ruku v ruce s člověkem odjakživa, od té doby, co je na světě.
- Každý člověk je jiný, má jiné postoje, názory...
- Hlavně potřeby...
- ... potřeby a pak se to prostě promítá ve světě jako takovém.

Jak probíhá vznik takové inscenace?

- Strašně dlouho si povídáme, hrozně dlouho hledáme
- Často až do Vánoc.
- Každý přijde s mnoha tématy, která by ho teď zajímala, nebo co ho momentálně naštvalo, pak se na to snažíme hledat příběh, který by to spojil, snažíme se hledat etudky a povíme si o tom strašně věcí, hádáme se u toho hrozně dlouho...
- Ale nejdřív jsme chtěli dělat tu Aladinovu kouzelnou lampu...
- Martin přišel mimo jiné s tím, že by chtěl dělat Aladinovu kouzelnou lampu, já říkala: proč? Proč zrovna Aladinovu Kouzelnou Lampu? Jsem viděla už ty velbloudy a poušť a tanečnice nahoře bez a říkala jsem si, co my s tím. A on na to: vždyť to je o moci.
- Řekli jsme si, že zpracujeme téma moci.
- To jsou ty pocity z poslední doby, že to někde spěje a my z toho nejsme úplně nadšeni.
- Každý si řekl, co by si chtěl zahrát za roli...
- Každý si našel to svoje téma, svůj problém...
- Ale pak jsme to dělali všichni dohromady.
- Původně jsme mluvili o tom, že je to vlastně vězení, asi jakoby je, je to prdel. Když je člověk v prdeli prostě.
- Tak je to místo, ze kterého člověk nemůže vylézt.
- Ze začátku jsme se posílali tak jako různě, ale to je nesmysl, když někoho někam pošlu, tak prostě do prdele.
- Nevzniklo to tím, že bychom chtěli být strašně zajímaví, expresivní názvem se sprostými slovy, ale že jsme došli prostě k tomu, že když se řekne: jdi do díry, jdi do báně, jdi do háje, to je něco jiného. Každému, kdo přijde s takovýmhle řešením řeknu: Jdi do prdele. ●

RECENZE

...dlážděna dobrými úmysly?

Michal Zahálka

Jak je dobrým zvykem plzeňského Rámusu, i tentokrát se své předlohy chopil jen velice, velice volně, a na příkladech pětice lidí ukazuje, co může natropit moc, na kterou není její nositel zralý a připravený. Postupuje přitom v intencích svého neučesaného přístupu k divadlu (jakkoliv tu už podobně jako v Krysaři nedochází vysloveně až k rozbití tvaru pravidelné divadelní inscenace), avšak tentokrát by bylo lze vznést k věci určité dramaturgické výhrady: těch pět postav, které si vyslouží pozvání do mytické Prdele, zastupuje de facto jen dva typy (prospěchářští sobci x zaslepení světánápravci, byť v případě národovkyně je to světánápravectví vysloveně pokřivené), a dokonce ani nejsou všechny sekvence naplněné nějakým opravdu nosným divadelním obrazem (jako je zpětný chod vysavače v Hrnečku, vař) či neočekávaným zakřivením lineárního průběhu.

Jistá nadbytečnost opakování, způsobená patrně vcelku logickou potřebou, aby si všichni zahráli, je vyvažovaná několika překvapivými, trefnými nápady a postřehy (osobně mě nejvíc okouznil důsledek ekologova požadavku, aby se přestalo kouřit z komínů). Ještě důležitější je ale ona rodinnost herecké šestice a zároveň individuální charisma každého z nich – a především poselství celého kusu, který vidí jakousi naději v nezkaženém světě dětí.

„To je ostatně jedním z vytrvalých rámusích témat – a stavebním prvkem jejich rodinně-pospolitě poetiky, s níž tvoří divadlo o současném světě, zároveň programově neukázněné, nedokonalé a neelegantní a zároveň svým způsobem čisté a tak nějak potměšile optimistické,“ napsal jsem loni přesně na tomto místě v recenzi na Krysaře – a recyklují to nikoliv (jen) z ekologické touhy ušetřit si vymyšlení nových formulací již řečeného, ale hlavně abych poukázal na to, v čem pro mě osobně spočívá velká a setrvalá hodnota jejich práce. Krom toho na mě dnes plně dolehlo, jak léta běží: už i Tereza Lukášová, až dosud představitelka onoho čistého mládí skýtajícího naději, jaksi povyrosla a s neúprosnou logikou věci se přehrála do dramatického oboru sobeckých dospělých. Vzhledem k onomu optimismu je to tak nějak rámusovsky paradoxní. ●

ZÁPIS Z DISKUSE

Očistec

-jřj-

Třetí diskuse o viděném začala inscenací *Šlépěj* souboru Mikrle z Jaroměře. Vykopávající Tomáš Volkmer vyzdvihl souvislost meotarů s tématem – osvětlování, touha po vysvětlení věcí. Zároveň použil termín „filosofování obrazem“ a položil otázku, nakolik je text pro inscenaci nutný a nakolik je sdělení obsažené v obraze dostatečné. Byla rozvíjena problematika textu. Někdo považoval text za nešťastně seškrtný, protože z něj vymizela Čapkova zemitost, tvořící kontrast k filosofickým slovům rozmlouvajících. Jiné názory oceňovaly možnost vnímat něco jiného než text a ponechat si ho jen jako zvukovou kulisu. Luděk Horký věří na slovo a myslí, že je ho v inscenaci třeba, protože pátrání po záhadě stopy ve sněhu je jen rámec, důležité je hledání okamžiku osvětlení, kdy člověk na něco přijde. Hlas Ireny Marečkové byl jediným kritikem výtvarného řešení: bylo pro ni příliš doslovné, ilustrativní. Jako příklad uvedla zničení stop rozdupáním poté, co se řekne, že stopy zmizí. Také použité materiály – výhradně plastové – podle ní vedou k napodobivosti, zvlášť u meotaru.

Druhou rozebíranou inscenací bylo *V prdeli* plzeňského Rámusu. Začal Luděk Horký s upozorněním na podobnost s předchozí inscenací – obě mají cílovou skupinu uvedenou 12+. Přesto podle něj byla inscenace Rámusu srozumitelná i pro mladší děti. Ocenil herecké výkony a vyváženost důvodů, kvůli nimž se lidé dostanou do prdele – krom sobeckých cílů se objevily i zdánlivě prospěšné: není vlastně důležitější být viděn, jak krmím celý svět, než ho doopravdy nakrmit? Bylo poukázáno na opakující se téma hrozby splněního přání (Otesánci, Zlatá ryba, *V prdeli*) a byly vyvráceny pochybnosti, jestli tato inscenace skutečně náleží k rodině loutkového divadla. Přesnost a jednoduchost, které byly na inscenaci zásadní, byly oceňovány v kontextu tvorby souboru. Tomáš Volkmer začal Rámus vnímat jako plnohodnotné divadlo.

Třetí v pořadí, *Krásné Pindabě* souboru Civáramo 2+3, byla zkraje pochválena práce s loutkami a úspornost. Luděk Horký ocenil dramaturgickou práci na africké pohádce, jejíž převedení na české jeviště pro české děti není úplně jednoduché. Problematické bylo pronásledování tanečnice, které bylo příliš krátké, a nedostatečná práce s hloubkou prostoru. Také práce s atmosférou a náladou byla občas pro někoho na úkor práce s dramatičností situací, opačný názor ji však přisuzoval obřadnému charakteru celé pohádky. U chlapecké části souboru byl zmíněn nedostatek energie, pro někoho způsobený nedostatečným citěním situací.

Liška 3x jinak aneb Kdo jinému jámu byla diskutována čtvrtá. Petra Kosová začala otázkou, nakolik jsou příběhy bajkami, za něž se vydávají, jaké jsou jejich poselství, v čem tkví jejich poučení. Zajímavé bylo, že na to nikdo z diskutujících neodpověděl, a to i přes příkaz „Oponujte mi“! Bylo upozorňováno na nelogičnosti v pohádkách způsobené nerozvinutím některých motivů či dosazením Lišky do pohádky, v níž se původně nevyskytuje. Běhá ryba? Plave vrána? Přes zásadní dramaturgické problémy bylo velmi kladně přijato herectví, hlavně u herečky hlavní postavy, zanícenost a energie herců někoho úplně odvedla od vnímání děje. Hudební složka nebyla přijata tak kladně „myslel jsem, že mi vyletí mozek z hlavy“, možná by bylo třeba více pedagožku zapojit do hry, zpomalovala temporytmus.

Poslední diskutovaná inscenace *Zlatá ryba* se ukázala být nejneproblémovější. Podle Zdeňky Říhy krátký námět často vede k přidávání mimodějových prvků a touze natáhnout délku představení, podle lektorského sboru i diváctva to bylo však v tomto případě provedeno značně nefunkčně. Komická postava Želváka drolila děj a její humor nebyl příliš dobře přijat „zastřelil bych ho“, „jeho hlasová stylizace byla neúnosně podbízivá, byla to šmíra“. Komunikace s diváky byla pro diskutující za hranou agresivity, Luděk Horký upozornil na její naprostou nevhodnost v okamžiku, kdy se děti předškolního věku vybízejí, aby se klaněly záporné postavě carevny. Jde to přímo proti významu divadla v mateřských školách. Bylo odsouzeno použití ruštiny, malí diváci jí nerozumějí a starší nechápou, proč by měla v takovém představení být, navíc předtím nezazněla informace, že bychom byli v Rusku. Bylo zmíněno dětské vnímání příběhu – hledají v něm postavu, kterou by měly rády, se kterou by se mohly ztotožnit, v této inscenaci bohužel taková figura abscentuje. Vedle těchto věcí zazněly také výtky k loutkám – proč je chudá rybářka oblečená jako carevna? A doopravdy si chce rybář upéct mořskou pannu? Jakub Hojka ze souboru poděkoval za připomínky a slíbil je zapracovat. ●

Agenti ze seminářů

Seminář E

Tu a tam, hle a tuhle.

To tu stříká, toto mňouká.

Hlavičky se točí, jak i naše oči.

Už vidíme jen hobliny v té naší místnosti.

- Odpadlík

Seminář N

Napodobování – nejsnazší cesta, jak někoho pochopit.

Přímý oční kontakt buduje hlubší paměťovou stopu.

Svědomí je takový zvláštní pocit, že se na nás někdo dívá.

Ó, kolik slibných rozhovorů zničil jeden kradmý pohled na hodinky.

Čím větší šéf, tím větší stůl.

V Indii si herci pro větší lesk lijí přepuštěné máslo do očí, pro krvavý pohled darebáka chilli.

Špaténkové a zlosyni bývali v antice zobrazováni z profilu, aby bylo vidět jen jedno oko. Hrdinové, světci a andělé jsou tesáni z anfasu.

Vtip dne: Jak se pozná extrovert z MATFYZu? Když s vámi mluví, dívá se na vaše boty.

Pochvalu sděluje s očním kontaktem, pokárání bez něj.

Oči dělají to, co by dělaly ruce a nohy, kdyby mohly. Jdou tam, kam by šly nohy a dotýkají se toho, čeho by se rády dotkly ruce.

-Oslík

Seminář S

Seminář vypravěčský

říkej si co chceš,

dálej obrazy neskutečného.

Nepřipusť PROČ.

io

Seminář N – Nonverbální komunikace

Daniela a Ufón z Ufónova

Jana Soprová

Seminář nonverbální komunikace s Danielou Fischerovou bývá na všech festivalech, kde jsem se ocitla, první zaplněný. Kdo by také nechtěl porozumět řeči gest, mimiky i mimovolných tiků, které na nás prozrazují to, co nechceme zvěstovat veřejně, co chceme pokud možno skrýt.

Má to jen jeden problém, Daniela zahrnuje účastníky takovým množstvím zajímavých informací, že je tu nutkání všechno si zapsat, ale zároveň si to chcete vyzkoušet v praxi. A dělat obojí najednou prostě nejde. Na seminář přicházím natěšená, ale zároveň trochu nervní z toho, co všechno na sebe třeba jen v krátké chvíli ostatním prozradím. Instinktivně přejedu očima kompozici seminaristů a zaznamenávám jejich zvláštnosti. Ten klepe nohou, ta si mne ruce, tamhleten si hraje s tužkou, tamta zase sedí na zemi, ne na židli. Poté hned hodnotím sebe – dávám si sice židli do kruhu, ale současně tak trochu mimo něj. A už si sama dávám hodnocení: chci tím podvědomě naznačit, že sem chci patřit, ale že sem nepatřím tak docela... Den začíná rozvíčkou, každý má projevit zvukem svůj momentální stav, a druhý to po něm třikrát opakuje. Tak se zjišťuje atmosféra... Včerejším tématem byly OČI, ale k nim bude jen pár dodatků. Beru si za svou radu pro učitele a řečníky: „Panoramujte

všechny účastníky, každému věnujte krátký pohled, aby se necítili vyloučení z kolektivu. Ale nezírejte na nikoho déle, může ho to znervóznit a odradit.“ Další slova k zapamatování: „Oči dělají to, co by dělaly ruce a nohy, kdyby mohly. Jdou tam, kam by šly nohy, kdyby mohly, a dotýkají se toho, čeho by se dotýkaly ruce, kdyby mohly.“ Jak se ukazuje, téma OČI je velmi rozsáhlé, a nabaluje se na něj spousta nových postřehů a starých příběhů a zážitků. Líbí se mi, jaká je tu otevřená atmosféra – nikdo se nebojí promluvit (nebo to tak alespoň vypadá), zeptat se, nebo sdělit svou zkušenost. Je to, po vzoru Barbovy divadelní metody, tzv. „výměnný obchod“. Jistě není náhodou, že se v kurzu setkala spousta pedagogů různého typu, kteří se snaží pochopit ty, k nimž mluví – hlavně mladou generaci, která má jiný způsob komunikace a chování, jiný přístup ke světu. Jedním z důležitých bodů se stane proměna komunikačních kódů. A pak jsou na řadě gesta. Některá gesta jsou srozumitelná multikulturně a celosvětově (to nejoblíbenější je nastavená dlaň – DEJ!), ale mnohá jsou omezená jen na určitý lokální prostor. My starší se rozpomínáme na obecně používaná gesta z dob našeho mládí či dětství a zvědáme, zda se používají dnes. A k tomu lektorka hrne spoustu zajímavostí. Víte například, že proslavené „Viktorky“ připisované Winstonu Churchillovi mu poradil jeho právník? A jak vyplyne, mají daleko starší původ související s pomstou nepřátelským vojákům za britsko-francouzské války.

O každé části těla se toho dá říci strašně moc a speciálně gesta na nás toho mnoho prozradí. Jak ta vědomá, tak i polovědomá a nejvíc podvědomá. Víte například, co jsou to intenční gesta? To jsou ta, která prozrazují úmysl, záměr. To, co zamýšlíme dělat, nebo bychom rádi udělali, kdyby to konvence dovolila, ať už v kladném, nebo záporném smyslu. A co vám říkají tzv. *autokontakty*? To jsou nevědomé dotyky sebe sama. Z toho, zda si například při otázce, kterou pokládáte za agresivní, sáhnete na hlavu, zakryjete si oči nebo pus, dotknete se nosu, hrdla nebo hrudi v místě srdce, lze vyčíst speciální význam. Těch informací je opravdu strašně moc, občas jsou prokládány cvičeními typu *kdybyste byli Ufoni z Ufónova, jak byste pozdravili, jak byste dali najevo strach či že se stydíte?*

Lekce Daniely Fischerové jsou vždycky pozoruhodné, ať se sejde jakýkoli kolektiv, vždycky dojde k tomu, že se podaří lidem jakýmsi způsobem otevřít, naladit na společnou vlnu. A pokud by vás vědomí toho, jak jsme jako jednotlivci lehce předvídatelní, dovedlo až do stavu beznaděje, využijte jednoduchou a levnou metodu Američanky Francine Shapiro, která by se dala nazvat léčivým zíráním. Tzv. Eye movement desensitization and reprocessing (EMDR), spočívá v uklidňujícím, meditačním tékání očí po prostoru, spojeným s rytmicky se střídajícími stimulací levé a pravé hemisféry mozku. ●

Seminář S – Storytelling – řemeslo vypravěčů

Příběh je základ

Magda Zicháčková

Bez dobře vystavěného příběhu se v životě neobejdete. Příběh je všude kolem. V inscenacích, knihách, filmech. Je důležité si ho uvědomovat i při vyprávění svých běžných zážitků. Každý z nás je součástí menších či větších příběhů. Umíte vypovědět ostatním ty své?

Vždycky jsem si myslela, že umění vyprávět je dar, že se s tím člověk zkrátka narodí. Buď pro to vlohy máš, nebo nemáš. Tím možností končí. O to víc mě fascinovalo setkání se storytellingem, který na Loutkářskou Chrudim už kdysi přivezl Martin Hak. Letos poprvé vede na loutkářně seminář, i když sám pochybuje, zda sem náplň patří. Loutky ve svých „inscenacích“ nepoužívá. Vládne uměním vyprávět. Ale o čem jiném inscenace jsou, než o příběhu?

Během mé návštěvy na semináři jsem měla možnost sledovat skupinu lidí, kteří se aktivně zapojují a rozebírají dějové linie čtyř známých pohádek: O červené Karulce, O Popelce, O perníkové chaloupce, O třech prasátkách. Zastavují se u každého divného znepokojivého místa v příběhu, na které by se potenciální posluchač mohl ptát. Při popisu myslí na každý detail. Posluchač musí mít přesný obraz, aby se neztratil. Příběh nesmí být nedomyšlený. Právě díky nevysvětlěným věcem vyskytujícím se ve vyprávění, ale třeba i v divadelní inscenaci, přestane divák vnímat. Nespolupracuje. Přestane příběhu důvěro-

vat. Dobré je volit co možná nejjednodušší příběh bez zbytečného balastu. Divák musí vědět, proč to tak je. Vypravěčova úloha tak je popsat, jak situace vypadá, jasně definovat obraz. Vysvětlení po smyslu věci. Vnímání motivace postav. Každý vypravěč musí dobře vědět, proč by se postavy měly rozhodnout tak a tak. Pohádky, o kterých si seminaristé povídají, mají sice různé varianty, ale základ je stejný. Pokud se vypravěč rozhodne pro další nadstavby, je důležité umět své rozhodnutí obhájit a co nejpřesněji popsat.

„Dneska řešíme dramaturgickou linku. Oba předchozí dny jsme se věnovali něčemu jinému. Hodně jsme cvičili, litali, byli v pohybu. Dnes jsme hodně analytictí. Nejdůležitější úkol pro mě je, udržet účastníky, aby přemýšleli v obrazech. Bez toho to nejde. Jakmile ten obraz vidíš, tak jen popisuješ, co tam všechno je a co se děje. Věci pak vyplývají samy, jedna z druhé. To je celý proces. Stačí si stanovit důvod,“ říká Martin Hak. Všechno je to v obrazech, stačí jen obraz najít, zkonkretizovat a vypravěč má vyhráno. „Občas je výhodné mít možnost od vyprávění drobně odskočit, obzvlášť pokud se vypráví dětem. Popis paralelního světa, jak by to mohlo být, kdyby, je moc baví“. Pro vypravěče je největší výzva to, jak se řadí věci v příběhu v čase za sebou. Sestaví se to chronologicky. Syžet jde stranou, jde se jen po událostech. Nejdřív se rekonstruuje příběh v čase, jak se stal, a pak se prověřuje kauzální linka. Jde o obraz čili se pořád ptají, co vidí. Popis události děje

na obrazu. „Kultura vyprávění se ztratila. Je to jako s novou hračkou, když ji dostaneš, přestaneš řešit okolní věci. Jiné hračky upadnou v zapomnění. Postupně je to tak, že máme moře hraček, ve smyslu technologií, které jsou kolem nás. Potřeba slyšet či jinak vnímat příběh je stále stejná. Obecně máme velkou touhu vnímat příběhy, protože nám osvětlují to, jak svět kolem funguje, kdo jsme my, jak jsme na tom. Co je náš příběh a co ne. Místo normálního vyprávění se k nám dostávají jinými cestami. Je nedostatek času a tak se sahá po jednoduchých přežvýkaných věcech, tedy příbězích. Dávku příběhu potřebujeme každý den. Potřebujeme vstřebat spoustu příběhového materiálu: „Řekni mi, jak ses měl, co jsi zažil a večer se mrkneme na seriál, protože tam je všechno“. Nevím přesně, odkud k nám storytelling, tedy živé vyprávění, přichází a co je s tím spojené, ale pro mě je to živé vyprávění příběhu. Sejdou se živí lidé, bez média, mezi nimi se točí nějaké divné věci, které mají všichni v hlavě, ale nic neexistuje v materiálu. Jsou spolu. Ten příběh je tu pro ně. To ti nic nenahradí. Audio umí vyřezat zvuky, ale obrázky jsou tvoje,“ odpovídá Martin na mou otázku, jestli má dojem, že kultura vyprávění upadá. Není jisté, jestli budeme mít možnost vidět ze semináře nějakou ukázkou, ale pokud by k tomu došlo, má lektor představu, že by vytvořili pro posluchače nějaký konkrétní obraz či nějakou postavu. Na storytellingu je totiž kouzelné, že je u něj možná i forma spoluvyprávění. Doufejme proto, že k tomu přece jen dojde. ●

Seminář K – Loutkohraní – pro náctileté

Umění vodění

-j-rj-

Přicházím na seminář K jako do hučícího úlu. Seminaristé ve dvojicích pracují s marionetami a nad nimi se jako vládcové tyčí lektoři a čtou si zpravodaj. „Ale takhle to není pořad, oni dostali úkol, my si tady jinak nečteme,“ hájí se se smíchem Jiřina Polanská a Ruda Krause, když zjistí, že mám psát o jejich semináři.

Seminář se věnuje technice vodění loutek. Postupně si seminaristé osvojí, či alespoň osahají umění maňáska, marionety, javajky a totemu. Pondělní dopoledne připadlo marionetě. Protože jde „jen“ o zvládnutí techniky, zabývají se seminaristé základním repertoárem loutky – jak se chodí, jak se padá, jak vystoupat na objekt, nebo schod. Neřeší se řečnická gesta, protože, jak říká Jiřina Polanská: „loutka musí hrát, ne jen stát a kecat!“

Během každého dopoledne seminaristé vytvoří skeče, v nichž uplatňují nové poznatky a lektoři je při jejich předvedení upozorňují na správné použití těch kterých postupů. Tak vznikl *Žánrový výjev z nočního života v Chrudimi*, kde šlo o probouzení podnapilé marionetky, či etuda o tom, jak se velké marionety vzájemně učí vodit své menší příbuzné. V tomto gagu byla výrazně patrná parodie přístupu obou lektorů. Tak můžeme jen doufat, že nám toto svědectví o semináři předají i v sobotu na předváděčce. I když podle Rudy Krause „až takoví drsoni teda rozhodně nejsou“.

Úplný závěr semináře byl hotovým snem – více než metr vysoké marionety loupežníků pro dva vodiče. Jsou opatřeny meči a uzpůsobeny pro inscenování soubojů. Seminaristé se na ně vrhli a oba loupežníky rychle, úspěšně a spolehlivě zabili. ●

REFLEXE

Momotaró, příběh sdělný i beze slov

Hana Volkmerová

Do nacpaného stanu u Divadla Karla Pippicha jsem se naštěstí vešla a usedla na pivní lavici ve třetí řadě úplně nalevo. Není to nedůležité, jak se dále v této reflexi dozvíte. Tradiční japonský příběh o chlapci Momotaró, který přemůže zlé demony za pomoci přátel, jsme již kdysi dávno na Loutkářské Chrudimi viděli. A nejen tento příběh. Pohádky a mytologické příběhy daleké Země vycházejícího slunce se zcela odlišnou kulturou loutkáře lákají a zajímají. Ve Studiu DAMÚZA se rozhodli pohádku Momotaró převyprávět beze slov – divadelně, gesticky, s pomocí loutek a masky a s živým hudebním doprovodem. Hudba vyluzovaná na zvláštní hudební nástroje, pomáhala rytmizovat jednotlivé situace, nahrazovala mluvené slovo a vytvářela napětí a celkovou atmosféru. Příběh vycházející ze zcela odlišných kulturních ko-

řenů byl něčím exotický a zvláštní, a to jak pro dospělého diváka, tak především pro děti. Pomocníci a přátelé hlavního hrdiny byli mořští živočichové: krab, úhoř mořský a velryba. Byť beze slov, byl děj sdělován srozumitelně a přehledně.

Inscenace je doporučována pro děti od tří let. Ano, i pro tak malé děti je sdělná a vtipná. Herci hrají výrazem tváře, gestem, jednoznačným pohybem těla a určitá jednoduchost, jasnot, přesnost, až strohost, mi s japonskou kulturou koresponduje. Asociace na tradiční japonské divadlo Kjógen mi naskočila v průběhu představení několikrát, především v činoherních částech.

A nyní se dostávám k úvodní větě této reflexe. Některé situace s loutkami se ode-

hrávaly na podlaze nízkého jeviště a bohužel jsem je neviděla. Nezaregistrovala jsem velrybu. Kraba jen v určitých momentech v průhledech mezi diváky. Jeho chrastící končetiny, pro mne velmi příjemný a charakteristický zvuk pro tohoto živočicha, mi však dávaly vědět, že se něco děje a krab nějak jedná. Úhoř i hlavička chlapce Momotaró se naštěstí často dostávali do větších výšky, a tak jsem je v mnohých situacích zahlédla a měla možnost odečítat a domýšlet si, co se zrovna děje. Bohužel je to tak, to se nedalo nic dělat.

Závěrem mi dovoluť zvolání: Ti, kteří dobře viděli, se i dobře bavili. A to je dobře. Byť jsem ne zcela dobře viděla, často jsem se dobře bavila také. ●

REFLEXE

Pitoreskní obraz ovoněný senem

-pab-

Ušubraná je scénickou drobníčkou sestavenou výhradně z lidových písní, básniček a říkanek. Představuje situaci dvou mladých vesničanek, které se (nejspíš někde na poli) navzájem trumfují v milostných zážitcích. Od pošťuchování přecházejí k otevřené hádce, od počáteční laškovnosti k čím dál větší peprnosti. Záhy nám dochází, proč není představení určené dětem. I tyto kořenější rejstříky jsou ovšem nezanedbatelnou součástí lidové slovesnosti a herečky s nimi umí výborně pracovat. Jak v práci s textem, tak s rekvizitou skvěle prokládají jemnější dvojsmysly s údernou explicitností, přičemž zároveň celou dobu na pozadí cítíme jejich přátelství, které vyplave v závěru opět na povrch. Dostalo se mi krásného, úsměvného i pitoreskního obrazu ovoněného senem a já za něj děkuji. ●

Alespoň na chvíli být Jarmilou...
Omlouváme se Jiřině Polanské!

V rozhovoru ve včerejším čísle jsme její jméno spon-tánním výtryskem redakční kreativity nedopatřením proměnili na Jarmilu.

Damúzou nepolíbení...

Inscenaci Dlouhý, Široký a Bystrozraký, o které jsme včera psali, sice sehráli studenti DAMU, není však zastřešená Damúzou, a my jsme to samozřejmě měli vědět.

Galerie pekelníků

Každý den vám představíme jednoho čerta. Vaším úkolem bude nakreslit, jak by mohl vypadat, a pak nám ho přinést ukázat do naší podzemní kobky. Všechny čerty odměňujeme, nejlepší možná i otiskneme!

Melchom: účetní všech pekelných služebníků, všude chodí se svou pokladničkou

Stopy Loutkové konzervatoře

-maz-

Pondělní půlnocí odstartovala v chrudimské Sladovně loutková instalace s názvem *Zanechat stopu* studentů Loutkářské konzervatoře. Jednotlivé instalace se opírají o život a dílo chrudimského rodáka Josefa Ressla, od jehož úmrtí letos uběhne 160 let. Studenti konzervatoře připravovali výstavu přímo pro tento prostor již od září, kdy si téma stanovili. V Chrudimi se s lektory Michaelou a Filipem Homolovými scházeli každý měsíc. Loutkářské Chrudimi předcházelo delší setkání spojené s instalací. Industriální prostor Sladovny využili studenti chytře. Exponáty se navzájem neruší, ani jinak negativně neovlivňují. Klenuté stropy, dlouhé chodby oddělené přepážkami a specificky zatuchlý smrad sklepních prostor má genia loci. Kromě realizace jednotlivých instalací, museli vyřešit i nasvícení prostoru a případné ozvučení. Každý návštěvník výstavy dostane jakýsi manuál, kde jsou exponáty vyjmenované, označené a je u nich napsaný i krátký příběh ze života Josefa Ressla. Ačkoli je to dostačující a není nic víc potřeba, odchytla jsem si tři tvůrce a zeptala se na drobné představení jejich exponátů: „Můj exponát je tato mapa s fotografiemi. Ressler byl velkou část svého života pracovně posílán různě po Rakousku-Uhersku. Dělal lesníka a musel tak hodně cestovat a stěhovat se. Odnášely to hodně jeho děti. Instalace má tedy reflektovat boj Ressla proti Rakouské říši. Ty fotky, co se promítají na mapu, jsou historické a jsou na nich města, kde opravdu byl. Není to náhodný výběr. Zvažoval jsem i popisky, ale pak jsem se rozhodl, že to takhle stačí. Když to divák bude chtít vědět, tak si to dohledá (...) Je trochu i účel, že ne všichni poznají, že se fotky proměňují. Je to v podstatě trochu odměna. Někteří diváci kolem nich můžou projít a nic to v nich nezanechá. Ti, kteří u exponátu zůstanou chvíli déle, tak se něco dozví. Záleží na každém. Nikoho k ničemu nenutíme,“ říká autor exponátu „Pakuj se, potížísto!“ Martin Zitko. Další instalaci mi představuje Josef Pekárek: „Moje instalace ‚Zmar‘ je lešenářská konstrukce s židlí a lodním šroubem. Je to pro mě metafora toho, že když chce člověk něčeho dosáhnout, musí překročit svou rodinu. Je to znázorněné fotografií rodiny, která ho pozoruje. Teprve až ji obejde, může se ponořit do svého vlastního světa a klidně se i otočit k rodině zády. Nad hlavou mu visí šroub jako metafora myšlenky vynálezu, která ho nutí bádát“. Téma rodiny ve své instalaci „Teplo rodinného krbu“ reflektuje i Jakub Jílek: „Můj exponát je skříň s lampou. Hlavní motiv je pro mě zaslepení osvětleného. Tím, že se ponořil do své práce, tak už malinko nestíhal rodinu. Jako otec a manžel za moc nestál“. Což je jednoduše identifikovatelné skrze posuvné loutky uvnitř skříně. Zda bude Loutkářská konzervatoř pokračovat i další rok, ještě nikdo neví. Ani sám Michal Drtina. Líbí se mi ale nasazení a odhodlání studentů. Chtějí třeták zachovat za každých okolností, i kdyby si měli lektorské kurzy zařídit sami. Jak řekl Martin Zitko: „Není cílem dělat inscenaci, ale potkat se a přijít na něco nového. Takže třeták bude!“ Snad má pravdu a studenti budou nadále lační po nových vjemech a znalostech. Výstavu můžete navštívit až do čtvrtého odpoledne, stačí následovat modrou hvězdu. ●

představení

13.00 / 15.00 (A+B+C+D)

Kachna, smrt a tulipán...

Divadlo Karla Pippicha / Theater Couturier & Ikkola, Berlín (Německo)

55 min. / od 6 let

Vysoko oceňovaná a mnohými cenami vyznamenaná německá inscenace souboru Couturier & Ikkola. Příběh pro děti od 6 do 99 let je inspirován knihou pro děti Smrt, kachna a tulipán z pera renomovaného autora Wolfa Erlbrucha.

22.00 (A+B+C+D)

Freakshow: The Best In Town !!!

Divadlo Karla Pippicha / Freaks und Fredme, Drážďany (Německo)

50 min. / od 15 let

Navštivte lidskou ZOO! Nechte se ohromit krvežíznivostí vlkodlaka! Zažijte ženu - rybu a levitující krásu! Budte přítomni zrození zvrhlika! Užijte si salvu zneužívání světové literatury, která nemá obdoby!

9.00

V prdeli

Malá scéna DKP / Rámus / Plzeň

hlavní program / 45 min. / od 12 let

Cesta do prdele je dlážděna dobrými úmysly. Velmi volně na motivy arabské lidové pohádky.

11.00 / 13.30 (A) / 16.00 (B)
18.00 (C+D)

Ubrousku, prostři se!

Malá scéna DKP / Malé dvě, ZUŠ F. A. Šporka / Jaroměř
hlavní program / 25 min. / od 5 let

Inspirováno pohádkou Václava Říhy „Ubrousku, přistroj se!“. Štve tě to doma? Tak běž a doufej, že potkáš stařečka... anebo Káju.

9.00

Vyberte si pohádku

MED / Martin Hak / Pustá Kamenice

60 min. / od 5 let

Živé vyprávění klasické pohádky. Vypravěč dává divákům vybrat jednu ze tří nabízených. Např. O kůzlátkách, O třech prasátkách, O Otesánkovi nebo O Červené Karkulce, O perníkové chaloupce apod. Vybraná pak opravdu zazní s „celou parádou“.

13.30 (C+D) / 16.00 (A) /
18.00 (B)

Všichni jsme si...

MED / Dramatická školička při SKS / Svitavy

hlavní program / 65 min. / od 13 let

Živé vyprávění Všichni jsme si rovni. Někteří jsou si ale rovnější. Ponaučíme se z minulosti, nebo ji budeme opakovat?

10.00 / 13.30 (B) / 16.00
C+D / 18.00 (A)

Nevěsta bílého medvěda

Spolkový dům / Divadlo Kordula / Liberec

hlavní program / 45 min. / od 4 let

Severská pohádka o lásce, jež i v zimě zahřeje a hory přenáší.

15.00 (D) / 17.00 (A+B+C)

Jakoubkovo splněné přání

Stan u DKP / Studio DAMÚZA

35 min / od 3 let

Loutková inscenace na motivy pohádky Bohuslava Brezovského.

24.00

Loutky a cigára

učebna Chrudimské besedy / Láďa Karda / DAMU Praha

30 min. / od 15 let / vstupné 50 Kč

Ministerstvo kultury varuje: loutkaření způsobuje pomalou a bolestivou smrt...

10.00–14.00 / 18.00–20.00

Zanechat stopu

industriální prostor Sladovna / Loutkářská konzervatoř
II. ročník

30 min. / od 12 let

Loutková instalace inspirovaná životem a dílem chrudimského rodáka Josefa Ressela. Lesníka, spisovatele a vynálezce česko-německého původu, který se proslavil především svojí touhou vynalézat. Instalace je vytvořena k připomínce 160 let od jeho úmrtí.

Loutkocaching

Spočinou pod Davidovým znamením... Je to oříšek.

Celofestivalovka

hlavní program

Špióni, kteří objevili cashku:

Tleskáme Zdence z Boudy, která jako první objevila celofestivalovku! A co vy, už víte něco víc?

3. 7. Ja gaisha!, J&J (ale zase nás ta gaisha předběhla, mrcha jedna!), Mabu, AAK, Bouda (Zdenka, Alena)

Chrudim

Jdouc takhle po Chrudimě,
volá mi žena, prudí mě.
Tak jí říkám: Neprud' mě,
protože jsem v Chrudimě.

Pepa